

СТЕФАН ГЕЧЕВ
ФИЛИП СУПО
1897-1990

chitanka.info

Числото три е някак успокояващо, то вдъхва сигурност. Може би защото са необходими три точки, за да се построи плоскост, на която човек може да стъпи твърдо, да стои здраво на нея. Навярно и затова в много митологии това число играе толкова важна роля.

Без да бъде точно митология, и сюрреализмът се е построил първоначално върху това число: Брьотон, Арагон, Супо. Наистина първият сюрреалистичен текст — „Магнитни полета“, както споменах, е написан от двама — Брьотон и Супо, но Арагон е този, който го е провъзгласил авторитетно за „първия“.

Супо е роден в Шавий, недалеч от Париж, селище от вили на богати хора, между тях и родителите му. Атмосферата, в която израснал младият Филип, сам той описва така: „Единственият морал на буржоазията, сред която съм имал нещастieto да се родя, се състои в един елементарен принцип: това не е прилично. Да убиваш, да крадеш е неприлично, да си беден е неприлично, да се занимаваш с литература е неприлично.“

Между роднините му от майчина страна бил и прочутият индустриалец Луи Рьоно, спечелил милиони от фабрикуването на оръжия по време на войната от 1914–1918 г. Милиони, вонящи на кръв. През 1929 г. Супо обнародвал романа си „Велик човек“: прототипът на главния герой в него бил Рьоно. Въпреки сравнително меките бои, с които го рисува, магнатът побеснял. Както разказва Супо, той пожелал да си отмъсти, като изпрати хора да пребият от бой „безсрамния младеж“. Адвокатът му го разубедил поради възможността от скандал. Тогавашният „великият човек“ се задоволил да изкупи и унищожи всички останали екземпляри от книгата — за голяма радост на издателя.

Тази спонтанна омраза младежът осъзнал по време на войната. Преди да замине на фронта, върху него и двадесетина войници бил изпробван нов противотифусен серум, от който всички се разболели, а някои умрели. Супо бил в болницата. Край него и до него се тълпяла мизерията, ужасите на империалистическата война. В отчаянието си младежът търсел изход — и той като мнозина други — от този ад и виждал два пътя, за да избяга от него: смъртта или поезията. Първото си стихотворение озаглавил „Заминаване“. Изпратил го на Аполинер, който го отпечатал. Прехвърлен в Париж, Супо се запознал и сблизил с Аполинер, а той го запознал с други двама поети — Брьотон и Арагон. Така се образувала цитираната тройца, към която наскоро се

присъединил и Пол Елюар. Те се свързали с голямо приятелство „като чиста вода“, както казва по-късно Арагон. Сближават ги много неща: поезията, отвращението от човешката касапница, която са преживели, и нейните причинители, мечтата за един по-добър, свободен свят. С една реч, свързва ги стремежът за промени във всички направления.

В предговора стана дума за общата им работа и за оттеглянето на Супо от движението. Тук бих желал да обясня и причините за този негов акт, макар че до края Супо твърди, че е бил и си остава сюрреалист — по душа.

Въпреки тежкия и възмустващ опит от социалната му среда Супо бил експанзивен, весел, дори добродушен млад човек. Това личи и от поведението, и от поезията му: неговите „песнички“, а и другите му ранни стихотворения са пропити с усмивка и любов към живота. За разлика от някои други сюрреалисти, които са разглеждали сериозно самоубийството като възможен изход към освобождение от непоносимата действителност (а някои — като Вашè и Крьовел — са го извършили), Супо никога не е стигал до вглеждането в такива мрачни бездни. И ако е търсил пътища да избяга от тази действителност, то това са били именно *пътищата* — далечните пътувания в екзотични страни. Както читателят ще забележи в някои стихотворения, младият Супо има чести видения за трансатлантически параходи, за далечни острови с палми. По-късно той успява да осъществи тази мечта: никой френски писател не е обиколил толкова пъти света, колкото Супо. А за да осъществява пътуванията си, му е била нужна свобода.

Друга черта в характера на Супо — нетърпимост към всякакъв догматизъм, към всякакъв опит за налагане на норми в творчеството и в отношенията му със света. Жаждата за свободна изява го е отделила лека-полека от приятеля му Брьотон. Този висок, слаб младеж с птиче лице и добродушно-иронична усмивка е усещал все по-тежко забраните, налагани на групата на сюрреалистите от нейния водач: никакво сътрудничество с буржоазните институции (печат, учебни заведения, радио и т.н.), никакво отклонение от методите на творчество, постулирани в Манифеста. Взетите решения трябва да се изпълняват от всички. С една реч — сурова дисциплина, трудно поносима за младия човек, жадуващ за свободна изява. А може би и за бързо признание? Или тези забрани са накърнявали гордостта му?

Общителният характер на Супо и безспорната му дарба на писател и журналист го правят търсен сътрудник на списания и издателства. И когато правоверните сюрреалисти започват да критикуват остро някои свои съмишленици за това, че не спазват дисциплината, а по-късно ги отстраняват от групата, Супо използва връзките си, за да осъществи мечтата си да пътува. От 1924 до 1929 г. той обикаля десетки страни, а през 1930 г. като кореспондент на сп. „Вю“ заминава за СССР, където престоял три месеца. Това е времето на първата петилетка, когато се строят огромни обекти като Днепропетровск, а градовете кипят от живот и вяра. Наблюденията си Супо отразява в редица репортажи. Освен това под живите впечатления от съветската страна написал роман под наслов „Жетвари“, който обаче изчезнал при арестуването му в 1940 г. По това време той е в Тунис, за да организира радиопредавания срещу фашистката и нацистката пропаганда. През 1942 г. правителството във Виши го уволнява. Арестуват го. След шестмесечни разпити и тормоз успява да избяга в Алжир, а оттам — в САЩ. Обикаля Канада и Централна Америка, преди да се завърне във Франция в 1946 г. В САЩ написал спомените си от затвора, които били публикувани на английски. След като се върнал в родината, предложили му да издадат книгата на френски, но Супо отказал: той знаел вече на какви ужасни страдания са били подложени хиляди и хиляди хора по време на войната и му се струвало срамно да разказва за своя сравнително невинен шестмесечен затвор.

Директор на радиопредаванията за чужбина, по-късно чиновник в ЮНЕСКО, Супо продължава да пътува из света чак докато се оттегля в пенсия.

Въпреки постоянните си пътувания (а може би тъкмо поради тях?) Супо е необикновено плодовит писател. Култивирал е всички литературни жанрове: поезия, проза, есета, репортажи, критика, театър, либрето за опера, мемоари. Романът „Братя Дюрандо“ (1924) едва не му донесъл премията „Гонкур“, но му навлякъл гнева на Брьотон — как може сюрреалист да рискува да получи буржоазна литературна премия! Остра била критиката на „шефа“ срещу есето на Супо за Лотреамон, в което авторът се опитал да оцвети някои бели петна в биографията на поета. Причината? Супо се осмелил да направи опит да превърне мита Лотреамон в човек.

Независимо от литературния му успех изобщо, струва ми се, че сърцевината на неговия талант лежи в поезията. Още в първите му стихотворения се забелязва стремежът на младия поет (под влияние на Аполинер) да отрази действителността на своето време с новите му реквизити — самолети, телеграф, параходи, пишещи машини и т.н.:

*В министерството е горещо
машинописката се смее и показва очилата си
Търсят помощник-министъра
Всички врати са затворени
дори статуята в градината е неподвижна
Пишещите машини заекват
телефонът е настоятелен
Дали мога да тичам още
гарата не е далече
трамваят се изкачва до Версай
Казаха ми че е станала злополука някъде наблизо
значи няма да чуя цвиленето на облаците
Айфеловата кула отправя лъч към Сандвичевите
острови.*

(1919)

Доста далеч сме от градините, кулите, принцесите и вазите на символистите. Тук бие пулсът на времето независимо от известна неловкост на израза. И, разбира се — далечните острови...

В първите си две стихосбирки — „Аквариум“ и „Роза на ветровете“ (1917, 1920), Супо е — колкото и парадоксално да звучи това — повече сюрреалист, отколкото след оформянето на движението. Всъщност в тези стихосбирки той усъвършенства уроците, които е научил от Аполинер и Ръверди. Наистина и в по-късните му стихове се забелязват елементи на сюрреалистични техники, но те са твърде различни от поезията на Брьотон или Арагон. У Супо изказът е ясен, опростен, липсва пищно натрупване на странни метафори. В известен смисъл той се доближава до простото, често многопланово изразяване на народната песен и нейната спонтанност.

Но ако все пак в творчеството му до 1926 г. методите на сюрреализма доминират, със стихосбирката „Жоржия“ той се освобождава от каноните, а моментите на автоматичното писане се дължат по-скоро на спонтанния начин, по който Супо твори стихотворенията си. Той вярва във вдъхновението си, затова, според думите му, никога не поправя. Така в поемата „Вятърът ли?“ — трепетно очакване на идващата революция — странните на пръв поглед метафори са напълно логично свързани с темата. С една реч, той е тръгнал пръв по пътя, който поема Арагон, а по-късно и Елюар, пътя на „направлявания“ сюрреализъм.

В жестоките години на войната Супо е написал няколко силни антифашистки произведения: „Ода за бомбардирането на Лондон“, „Ода за Прага“ и други — образци на чиста политическа поезия. Интересно е и стихотворението му „Във времето на атомите“, в което авторът мечтае за деня, когато атомът ще освободи хората.

Без да бъде на равнището на най-големите поети сюрреалисти, Супо е безспорно поет с определено място в пъстрата картина на френската поезия на XX век.

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.